

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Dangiškosios buveinės

Kas skaitė vieną nuostabiausių XX amžiaus romanų – Michailo Bulgakovo „Meistrą ir Margaritą“ – tas veikiausiai pritars, kad išpūdinga, o kartais ir nejuokais gluminanti yra ne tik kūrinio fabula, išsišakojanti į du atskirus pasakojimus, bet ir kūrinio dimensija. Skaitant pasakojimą apie Pontijų Pilotą, kuriame puikybės ugnim alsuoja išdidaus Judėjos prokuratoriaus dvasia, skaitytojui nė į galvą neateitų, jog šita nuostabi istorija pasakojama šėtono lūpomis. Kai tai suvoki, kūriny suskamba kaip meistriška polifonija, teikianti lygiaverčius balsus tragedijai ir farsui, humorui ir mitologijai.

Tik ar daug šiandien liko skaitytojų, kurie bent intuityviai suvoktų daugiaplanius kūrinius?.. Juk didžiausio populiarumo ir sėkmės susilaukia vienaplaniai – kuriuose viskas aišku, paprasta ir plokščia. Prisipažinsiu – nebaigiau skaityti vienos itin populiarios šiandienos autorės knygos vien todėl, kad pasidarė labai nuobodu. Literatūra, kaip ir kiti menai, neturi būti nuspėjama, jina turi būti mįslinga. Ar bent intriguoti. Deja, minėtos autorės atveju intriguoja nebent tai, kaip toks plokščias, neįdomus, klišių pilnas tekstas gali būti populiarus. Bet... jeigu žmogus per metus neperskaito ir vienos knygos, o klasikinės literatūros vardai jam – tik tolimas kamanių užimas pievoje, tada galima tokių tekstų reikšmę suprasti. Nors panašų estetinį pasitenkinimą gali teikti ir restorano meniu arba geležinkelio tvarkaraštis.

Pasaulis, nors tai ir paradoksalu, šiandien darosi plokščias. Išmaniosios technologijos irgi tam padeda – ir kažin ar neišsipildys mokslininkų svajonės apie tobulą ateities pasaulį, kuriam technologijų raida pranoks žmogaus dvasines galias. Ar tos technologijos nepradės savo atskiro gyvenimo, pasisavinusios tai, kas priklauso tik žmogui?.. Tai jau mokslinė fantastika, bet jeigu žmogus nebesuvokia, kad kultūra, menas, poezija yra ne jo vartotojiškos kasdienybės fragmentai, atliekantys terapinę ar virškinimą reguliuojančią funkciją, kad teologija ir filosofija – ne nesuprantamų minčių ūkana ar ezoterinis kisielių, o disciplinos, reikalaujančios aiškumo, logikos ir gebėjimo atrasti, tada...

Kas – tada?

To aš nežinau. Niekas to nežino. Tik nereikia savęs apgaudinėti, kad pasaulis – dinamiškas, kad reikia skubėti, vytis, neatsilikti ...nuo ko? Nuo klausimo – o kam visa tai?

Šventajame Rašte Kristus sako – mano Tėvo namuose jums paruošta daug buveinių. Šie žodžiai man neduoda ramybės. Vis prisimenu Bulgakovo Meistrą – kaip Kristus jam atsakė, jog Meistras nevertas šviesos, bet vertas ramybės, ir tą ramią buveinę jam suteikė – nuošalia, tylią, sename name, su mylimąja Margarita, knygomis ir senais draugais... Kai skaičiau romaną pirmą kartą, tai man atrodė kaip gražus atpildas. Bet dabar imu abejoti. Nes man knieti žinoti, kokios yra kitos buveinės. Akinančios, šurmulingos, veriančios, kunkuliuojančios, gaudžiančios – kaip horizontalūs kriokliai, kaip dangiškosios rožės, kaip upės, tekančios virš galvos?..

Kaip sunku, o gal net baisu būtų tai matyti, supančiotam plokščio pasaulio grandinių!.. Tos buveinės niekuo neprimena mūsų žemiškųjų namų. Ir ne vienas mūsų jų bijotų. Ir manytų, kad geriau jau gyventi banalybėje. Amžinai. Ir be mirties, ir be prisikėlimo.

Renata Šerelytė

Sergejus Alimovas. Kadras iš animacinio filmo „Meistras ir Margarita“, 2000–2005. Popierius, guašas

Išeitis

*Išeiti iš proto vidurnaktį tarsi iš kūno,
klajoti virš viso pasaulio kartu su dvasia,
žinoti, kad kraujas atspindintis meilę nebūna
gilesnis už širdį – jo dugnas dievų mintyse.
Kai tverdamas būtį bedaiktę kaip simbolį aiškų
regi amžinybėje formas gyvybių, kurių nežinai –
išėjus iš proto it kūno vienvėdeje vaikšto
sapnuojanti mūza – ji myli tave amžinai.
Jos dievišką veidą tarp žodžių ne kartą regėsi,
užmerks tau akis ir savęs pamatyti neleis...
Tu būsi jos vergas, asketas vienvėdės griuvėsiuos,
išeisi į saulę iš kūno vidurnaktį meilės keliais.*

Gražina Cieškaitė

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Dangiškosios buveinės • **2-as psl.** Virginija Babonaitė-Paplauskienė. Esame likimo piligrimai • **4-as psl.** Marija Remienė. Vilniuje išleista dailininko Prano Domšaičio kūrinių kolekciją pristatanti knyga • **5-as psl.** Petras Mendeika. Auga talentingi patriotai • **6 psl.** Arnas Ališauskas. Rentgeno nuotraukų albumas. Eilėraščiai • **7-as psl.** Algis Vaškevičius. „Sofija“ – išmininga knyga apie išskirtinę moterį Sofiją Kymantaitę-Čiurlionienę • **8-as psl.** Kultūros kronika

Kitame numeryje: Jonas Kimo Arbas: „Awakening“ Kaune • Naujos knygos

Esame likimo piligrimai

Virginija

Babonaitė-Paplauskienė

Poeto, vertėjo, redaktoriaus, visuomenės ir kultūros veikėjo Fausto Kiršos (1891–1964) 125-asis gimtadienis prisimintas Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune. Prieš pat Šv. Velykas parengta ir atidaryta jam skirta paroda „Rašymas yra nuodai ir laimė“, kurioje eksponuojama dalis poeto kultūrinio palikimo – nuotraukos, dokumentai, laišakai, rankraščiai, spaudiniai ir knygos. Šių eilučių autorė renka apie kūrėją archyvinę medžiagą: praėjusiais metais buvo vykta į ekspediciją, lankytasi ne tik poeto tėviškėje Senadvaryje, kur F. Kirša išvydo pasaulio šviesą, bet ir Bostone, kuriame poetas praleido paskutines gyvenimo dienas. Šviesus poeto atminimas puoselėjamas ir branginamas: Senadvariu rūpinasi menininkas Arvydas Stanislovas Každailis; Amerikos Lietuvių kultūros archyvo (toliau – ALKA, Putname) vedėja Mirga Girniuvienė globoja ir kruopščiai tvarko poeto archyvinį rinkinį; Nacionaliniame Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejuje saugomos su poetu susijusios archyvalijos.

Paroda, skirta F. Kiršos atminimui, Maironio muziejuje veiks visą pavasarį (iki gegužės pabaigos). Joje pirmą kartą eksponuojama unikali medžiaga iš rašytojų A. Vaičiulaičio, S. Santvaro, A. Gustačio, B. Sruogos, J. Keliučio, Bern. Brazdžionio rinkinių, saugomų muziejuje. Lankytojai pamatys ir iš ALKA gautos medžiagos kopijas bei iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus paskolintą dailininko K. Sklėriaus sukurta poeto portretą. Kau-no valstybinis muzikinis teatras parodai paskolino fraką, cilindrą bei pirštinaites. Nuosirdžiai dėkojame visoms institucijoms už suteiktą pagalbą, rengiant parodą.

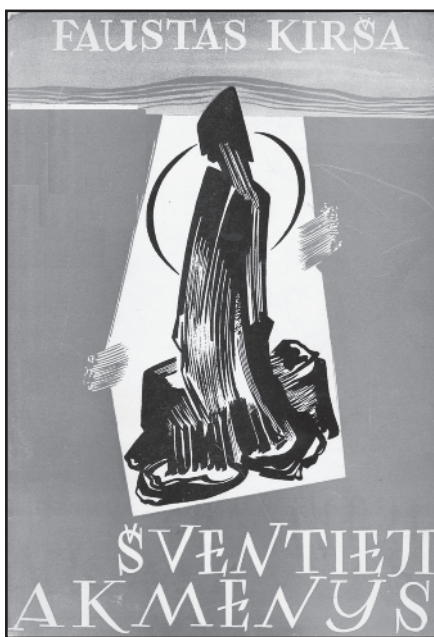
Gyvenimas yra daina

F. Kirša gimė ir augo sakralumu dvelkiančioje aplinkoje – Senadvaryje (Zarasų raj.), prie pat banguojančio Jūžinto ežero. „Jau pradėjo žydėti vyšnios. Kiti medžiai dar nežydi, žalmos jau gana daug. Dabar vakaras. Ant ežero tyla, kaip Dievo akyje. Už ežero koloratūro treliais gieda lakštutė. Pakalnėje gandras skrodžia tylą aštrių klegenimu ir skaito perimus kiaušinius. Ant palšų laukų keliai pasėtas vasarojus...“ – rašė F. Kirša savo draugei M. Rakauskaitei. Gimtosios vietos turėjo neabejotinos įtakos jo kūrybai. Būsimas poetas mokėsi Oriole, Maskvoje, Vilniuje. Baigęs pedagoginius kursus mokytojavo Palionės ir Paparčių pradžios mokyklose. 1919 metais atvykęs į Kauną tapo Karo mokyklos lietuvių kalbos ir literatūros lektorium. Vilniuje bendradarbiavo „Lietuvos aidą“, o Kaune – „Lietuvos“ dienraščių redakcijose, redagavo „Sekmą dieną“, tuo pat metu dirbo kaip spaudos apžvalgininkas ir pranešimų redaktorius Vyriausiame kariuomenės štabe.

Kartu su Baliu Sruoga ir dailininkais V. Bičiūnu, A. Galdiku, V. Didžioku, V. Dubeneckiu, P. Galaune ir kt. su-manė įsteigti menininkų klubą, kuris ilgainiui peraugo į satyros teatrą. F. Kirša sugalvojo jam mistišką pavadinimą – „Vilkolakis“. Šio teatro reži-

Poetas Faustas Kirša

F. Kiršos „Šventieji akmenys“

sieriumi tapo A. Sutkus. F. Kirša kurį laiką buvo ne tik teatro vaidila – administratorius, bet ir pjesių kūrėjas. Abu su B. Sruoga parengė ir išleido „Vilkolakio“ meno ir literatūros leidinį „Dainava“. Atsiradus galimybei F. Kirša išvyko studijuoti vokiečių kalbos ir literatūros bei filosofijos į Berlyną. Čia jaunas kūrėjas gilinosi į Vakarų pasaulio kultūrinius klodus: lankė teatrus, dailės parodas, godžiai klausėsi klasikinių kūrinių, skaitė knygas. 1926 metais dalyvavo Tarptautiniame PEN klubo suvažiavime. Studijos Berlyne suteikė jaunam kūrėjui naujų potyrių bei išvalgų, praplėtė pasaulėžiūrą. „Gyvenimas yra daina, kurios melodiją reikia atspėti“, – rašė poetas M. Rakauskaitei.

Sugrįžęs į Nepriklausomą Laikinąją sostinę – Kauną, pasinėrė į kultūrinį darbą, ėmėsi reformuoti spaudą. Jo didžiausiu rūpesčiu tapo literatūriniai leidiniai: bendradarbiavo „Gai-suose“, „Praduose ir žygiuose“, „Bare“. Daug rašė, išsamiai apžvelgdamas naujas knygas, literatūrinį, teatrinį, meno gyvenimą, vykusį ne tik Lietuvoje, bet ir Vakaruose. Savo straipsniais siekė atitraukti žmogų nuo žemiškų rūpesčių, pakylėti vienu laipteliu aukščiau ir parodyti, kad yra dar kitas – harmoningas grožio pasaulis.

Parodoje eksponuojamos archyvinės nuotraukos liudija Nepriklausomos Laikinosios sostinės kultūrinį gyvenimą: F. Kirša dalyvavo įsteigiant Lietuvos Meno kūrėjų draugiją, buvo Lietuvos rašytojų sąjungos narys, o vėliau – pirmininkas. Unikaliuos nuotraukos iš „vilkolakininkų“ susibūri-

mų, pobūviai su teatralais, meno žmoniėmis. Nuotraukose užfiksuotas Vy-dūno pagerbimas J. Tumo-Vaižganto bute; rusų rašytojo Andrejaus Belo sutikimas Kaune; lietuvių žurnalistų kelionė į Lenkiją ir kt. Retos F. Kiršos nuotraukos su aktore, operos soliste M. Rakauskaite, kuri savo talentu bei dvasiniu grožiu pavergė poeto širdį. Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje saugomi F. Kiršos laišakai, kuriuose skaitome apie gražią jaunų menininkų draugystę, meilę, trukusią daugiau nei dešimtį metų. Tačiau ilgainiui likimo keliai išsiskyrė: M. Rakauskaitė susiejo savo gyvenimą su dailininku L. Truikiu, o F. Kirša liko ištikimas poetinei mūzai.

F. Kirša siekė būti laisvas menininkas, nesusaistytas nei tarnybos, nei nuosavybės, nei partinės priklausomybės: „Aš noriu laisvai alsuoti ir reikšti savo mintis taip, kaip noriu ir kada noriu,“ – rašė 1938 m. Poetas Kaune gyveno kukliai – nuomojo kambarėlį, pagrindinis pajamų šaltinis buvo iš kultūros ir meno spaudos, knygų vertimų. Su apmaudu reikia konstatuoti, kad ir anais laikais negavus finansinės paramos literatūrinė spauda negalėjo egzistuoti. F. Kirša pabėgdavo nuo chaotiško gyvenimo šurmulio į ūkį, paveldėtą iš tėvų, net bandė ūkininkauti. Čia, gamtos prieglobstyje, jis atgaudavo pusiausvyrą, užplūdusi ramybė sužadindavo kūrybos geismą. „Kai ateina mintis rašyti, aš pajuntu harmonijos pradžią, ir, kaip paukštis iš dangaus, iškrinta skambus sakiny, tai pirmas rūmų akmuo.“ Pirmieji eilėraščiai ir buvo parašyti tėviškėje, išspausdinti „At-eities“ žurnale 1912 metais, o debiutinė knyga „Verpetai“ pasirodė 1918 metais; antroji – „Aidų aidužiai“ – išėjo 1921 metais.

Šiose knygose ryškus simbolistinis pradas. Pomaironinės kartos rašytojai ieškojo naujų temų, modernių formų. F. Kirša kartu su Liudu Gira, Vincu Mykolaičiu-Putinu, Baliu Sruoga ir kitais išleido „naujesniosios poezijos antologiją „Vainikai“, kurią spaudai 1921 m. parengė K. Binkis. F. Kirša joje paskelbė trumpą biografiją, cituodamas rašytoją Oskarą Vaildą, rašė: „visų pirma reikia mokėti pasirinkti kaklaryšį; nuo to pirmojo tvarkingai ir pavyzdingai padaryto darbo priklauso ir kitų darbų geri vaisiai.“ Apibendrinamas anuometinė lietuvių literatūra, įvardijo ją kaip „pelkę, kur maišomas dumbblas su vienur kitur prasi-mušusiomis gėlėmis. Dumblo yra daug ir galėtų jis gėles nuskandinti, bet juo

karščiau saulė šviečia, juo daugiau gėlių žydi, juo mažiau mes dumblo matome...“ Trumpoje biografijoje poetas prisipažįsta, kad yra „įklimpęs į literatūros dumblą. Aš dar tebesistengiu pasirinkti kaklaryšį. Tik tatai prideramai padaręs galėsiu atlikti išpažintį ir prieš visuomenę.“

F. Kirša kūrė savitą stilių, ieškojo naujų formų, subtilių išraiškos priemonių. Poetiniame audinyje siekė ramybės, harmonijos. Jis liko ištikimas klasikinei eilėdarai: „Aš buvau pastovus savo literatūros žanre. Niekuomet nesūkavau laikinomis srovėmis“. Kūrėjas sukūrė naują ir originalų poetinį žodyną, ieškojo modernios formos, semdamasis įkvėpimo iš kerinčios gamtos bei ilgesingų liaudies dainų ir giesmių. Jo gimtosiose apylinkėse gyventa ir kurta talentingų poetų A. Vienažindžio ir A. Strazdelio. F. Kiršos kūrybinius polėkius sužadindavo ir M. K. Čiurlionio talentas, žavėjosi rusų simbolistais, vokiečių romantikų „Storm und Drang“ grupės kūryba. Vėlyvesnėse knygose „Suvverstos vagos“ (1926), „Giesmės“ (1934), „Maldos ant akmens“ (1937), „Piligrimai“ (1939), poemose „Rimgaudo žygis“ (1930) poetas svarsto žmogaus egzistencijos problemas, krypsta į meditacinio, filosofinio pobūdžio kūrybą. „Rašyti? Būna valandų, kad rašto nekenčiu, kaip pagundos. Tačiau tarpais užėina, kaip debesys su švelniu lietumi: semi žodžius, sakinius, vaizdus. Pradžia niekuomet nebūna aiški. Bet šviesa pro debesis ryškėja. Iš sudraikytų minčių pinasi konkretūs pavidalai. Ir didelis klausimas, ar tai iš nebūties būtis, ar tik būties atsiden-gimas. Tai žmogaus, tik žmogaus, stebuklingas bendravimas su visatos paslaptimi.“ (F. Kirša. Palikimas.)

F. Kirša nevengė kūryboje ir aštresnio žodžio, iškeldamas gyvenimo ydas – rašė satyrinę poeziją. Lietuvoje išėjo dvi satyrinės poemos „Pelenai“ dalys (1930 ir 1938 m.). „Antruosius „Pelenus“ Senadvaryje parašiau per dvi savaites. Bet jie taip ilgai mano galvoje spaudė mintį! Vis nebuvo jėgos ir drąsos imtis išdėti, kaip tiktų. Ir įvyko visiškai pripuolamai: visame ūkyje, kuriame palikau vienas – ir dieną, ir naktį. Bet aš užsidegiau ir nežinau dėl ko. Žmonės sakytų – „plyšo galva nuo darbo. Buvo tokių įtampų, kad, rodės, dar vienas nervų stygų volelis persitemps – ir atmintis pražus... Bet tai buvo daugiau džiaugsmo, ne vargo valandos.“ (F. Kirša. Palikimas.)

Lietuvoje užsirekomendavo kaip puikus vertėjas iš rusų ir lenkų kalbų – išleido J. Kraševskio „Vitolio raudą“ (1923), Z. Krasinskio „Nedievišką komediją“ (1928), L. Tolstojaus „Pasakas mažiems vaikams“ (1936). Kartu su B. Sruoga parašė libretus operoms - Rubinšteino „Demonui“, Bizet „Karmen“, Verdi „Traviatai“. „Iš Spaudos fondo gavau pranešimą, kad mano versta Strindbergo romaną spausdins“, – rašė F. Kirša M. Rakauskaitei.

Poetinė mūza tapo jo vienišo gyvenimo drauge. Dienoraštyje įrašė: „Aš nežinojau pradžioje, kad rašymas yra nuodai ir laimė“. Poetas patyrė žavių laimės akimirkų, tačiau dar daugiau teko nuryti ir karčių gyvenimo lašų...

Padėti tėvynei prisikelti

Antrojo pasaulinio karo istorinės pervartos skaudžiai palietė Nepriklausomos Lietuvos gyvenimą. Sovietų okupacija išstūmė iš Tėvynės į Vakarus daugelį meno, politikos, val-

Nukelta | 3 psl.

Atkelta iš 2 psl.

džios žmonių. F. Kirša, pasirinkęs laisvę, su vienu mažu lagaminėliu atsidūrė Liubeke, kuriame po karo buvo įsteigta stovykla pabėgėliams. Poetas, turėjęs jau nemenką autoritetą Lietuvoje, buvo renkamas į stovyklos valdybą, rūpinosi organizaciniais, buitiniiais pabėgėlių reikalais. Jam rūpėjo lietuviybės puoselėjimas – jaunimo auklėjimas. Įsitraukė į darbą lietuviškoje gimnazijoje, dalyvavo skautų veikloje. Leido ir redagavo žurnalą „Laisvės varpas“, įsitraukė į atkurtos Lietuvių rašytojų draugijos tremtyje veiklą, buvo išrinktas į valdybą. Pirmaisiais priverstinės tremties metais dar tikėjosi, kad sovietai bus išstumti iš Lietuvos ir pabėgėliai laimingai sugrįš į tėvynę.

Maironio muziejaus rašytojų rinkiniuose saugoma daug laiškų, nusakančių vargingą gyvenimą stovyklose. „Ilgai nerašiau. Nerašiau dėl to, kad mūsų stovyklos buvo pertvarkomos. Aš dabar gyvenu kitose stovyklose, taip pat Liubeke, blogesnė. Pats tik vaizduojiesi mūsų gyvenimą. Realybė neviliojanti. Daug kur esame varžomi. Maitinamės iš bendro katilo. Bendras katilas turi savo kvapą. Nežinau kodėl tie virėjai nemoka virti! Bendro katilo sriuba visuomet savo kvapu primena mano kaimo kiaulės ėdalą. <...> Nežiūrint to, visi jaučia ir sako, kad taip gyventi vis tik geriau negu Lietuvoj. Čia gali viską kalbėti, viską skaityti ir galvodamas nebijoti, kad tave naktį kažkas išveš, kaip kad Lietuvoj būdavo. Stiprybė tarp lietuvių vis tik nepaprastai didelė. Kas bus, tas bus, bet visi užsispyrę laukia laisvės, laukia pagerėjimo, laukia emigracijos“. (Iš F. Kiršos laiško A. Vaičiulaičiui, 1948 01 09)

F. Kirša buvo raginamas kurti, rašyti, tačiau slogi aplinka temdė nuotaiką, trukdė prisėsti prie popieriaus lapo. Jis viltingai laukė pagerėjimo: „Nauji Metai gal atneš man laimės, nes jaučiuosi geriau ir grįžtu prie rašto meilės. Štai ir dabar rašau ir ant širdies darosi saldu. Mintis ne tiek gal logiška, kiek jautri ir skraji. Gal ką nors ir geresnio padarysiu. O laužti kaip nagą iš kempinės baisiai nemėgstu. Visi tvirtina ir aš sutinku: rašyk tada, kada balto balandžio sparnais gali skrajoti po padangę! <...> Mes esame likimo piligrimai ir tikime, kad mūsų lazdos pražydės ir mes grįšime į savo pažadėtą tėvų žemę,“ – rašė A. Vaičiulaičiui. Pagautos įkvėpimo valandėlės išiliejo į satyrinę poemą „Pabėgėliai“, kurioje aprašė lietuvių literatūros rašytojus, bėgančius iš Lietuvos. Šį veikalą pasirašė Ed. Bukelskio slapyvardžiu. Norėdamas jį išsaugoti, su prašymu neskelbti išsiuntinėjo kai kuriems plunksnos bičiuliams.

J. Tysliava nepaisė šio prašymo ir dalį poemos su tikra autoriaus pavarde išspausdino savo leidžiamame laikraštyje „Vienybė“, New Yorke. F. Kirša nejaukiai pasijutęs, turėjo susitaikyti su nepagarbiu elgesiu, tik laiškuose draugams išsakė savo skaudulį. Poetas niekada viešai neatsakinėjo į jį žeidžiančią kritiką ar nepelnytus priekaištus. Gyvenime buvo patyręs nemažai skaudžių pamokų, tačiau atsisiraukdavo nuo jį ižeidusio asmens, jam svarbesnė buvo dvasinė ramybė. Laiškuose A. Vaičiulaičiui mini B. Sruogą, su kuriuo po daugelio metų artimo bendradarbiavimo nutraukė ryšius. Beveik dešimtį metų nekalbėta, nebendrauta, tačiau, gavęs žinią apie B. Sruogos mirtį, patyrė sukrėtimą. Liubeko stovykloje F. Kirša surengė jam atminimo vakarą. „Su Sruoga atrodo iš mano dūšios dalis iškrito į prarają. Mes visi krentame į prarają. Ir kas būtų, jeigu žmogus neturėtų dvasios, sielos, savo Apvaizdos? Apie Sruogą Liubeke aš dariau paskaitą, iškėlėm jo portretą, sugiedojom himną. Savo paskaita aš taip pat jam himną sugiedojau, nors kitas mano vietoj taip nebūtų pasielgęs. Net Petrėnas stebėjosi, kad aš buvau santūrus. Amžiną atilsį!“ (Iš laiško A. Vaičiulaičiui)

Pasitraukęs iš Lietuvos F. Kirša nuolat mintimis sugrįždavo į savo gimtinę, į savo jaunystės miestą – Kauną, kuriame patyrė tiek daug laimės akimirkų. Tėvynės ilgesys ir vedžiojo jo ranką, rašant knygą „Tolumos“. Dailininkas V. Petravičius gražiai apipavidalino knygą, kuri buvo LRD tremtyje premijuota. Vokietijoje buvo sukurta ir dar viena poezijos knyga – pavadinimu „Amžinieji akmenys“, vėliau pakeista į „Šventieji akmenys“. Dalį rankraštinio teksto nusiuntęs A. Vaičiulaičiui rašė: „Pasiskaityk. Tai mano košmariški išgyvenimai. Nervų harmonika. Jus traktuoju didaktiniais eilėrašciais. Noriu kitus mokyti. Senatvėje nėra čia ko džiaugtis, reikia kitus mokyti. Keikti kas keiktina, glostyti, kas glostoma.“

Dvasia visuomet pasiliks didinga

1949 metais, kaip ir daugelis išeivių, F. Kirša pasiekė Amerikos krantus, apsigyveno Bostone. Artimai bendravo su jau pažįstamais iš Lietuvos rašytojais A. Gustaičiu, S. Santvaru, J. Gimbutu, P. Lembertu, Bern. Brazdžioniu (vėliau abu pastarieji išvyko į Los Angeles), dailininku V. Vizgirda. Menininkai dirbo cukraus, batų, metalo fabrikuose, statybose, tačiau glaudėsi ir kūrė lietuvišką oazę. Iniciatyvus kūrėjų branduolys, besirūpindamas lietuviybės puoselėjimu, įsteigė Lietuvių namus Bostone, kuriuose vykdavo literatūriniai kultūriniai subat-

Faustus Kirša ir M. Rakauskaitė

vakariai, parodų atidarymai, knygų sutiktuvės. Bostone 1951 metais įvyko rašytojų susitikimas, kuriame buvo suvienyta LRD tremtyje ir LRD Jungtinėse Amerikos Valstijose. Jos pirmininku tapo Jonas Aistis, o F. Kirša buvo išrinktas į valdybą.

Poetas sunkiai pratinosi prie svetimos aplinkos, svetimos kultūros. Laiške A. Vaičiulaičiui įraginimą kurti rašė: „Jūsų laiškas iškrito man kaip iš debesų. Tamsu pasauly, Amerikoje taip pat. Aš papurtau galvą nuo fabriko dulkių ir vėl imu galvoti apie literatūrą, apie kultūrą ir panašius reikalus. Vadinasi, ir kitur dar yra žmonės, kurie galvoja apie abstraktines vertybes, nors iš tikrųjų jos yra pagrindinės žmogaus vertybės. Dėl „Pelenų“ – kurį laiką sirginėdamas apipavidalinau tik dvi giesmes trečiųjų pelenų. Viso jų yra keturios. Lyg ir išbaigtos būtų I-ji ir III-ji giesmė. „Metraštyje“ tilpęs gabalėlis yra ištrauka iš III-os giesmės. Sutvarkyti visas nuotrupas į pilnus trečiuosius pelenus laiko trūksta.“ (1950 12 02) F. Kirša Bostone užbaigė savo satyrinę poemą „Pelenai“, tik vėliau buvo išleista atskira knyga. Reikia priminti, kad F. Kiršos poezija Nepriklausomoje Lietuvoje buvo palankiai kritikų vertinama. V. Mykolaitis-Putinas išskyrė jo satyrinę poemą „Pelenai“, jam tai buvo vienintelis tokio žanro naujas kūrinys, kokio iki F. Kiršos dar nėra buvę lietuvių literatūros istorijoje. Bern. Brazdžionio paragintas F. Kirša išverčia Maironio poemą „Z nad Biruty“. Prašomas redaktorių, rašo atsiminimus apie draugus, bičiulius, pažįstamus – J. Herbačiauską, J. Mačiulį-Maironį, V. Krėvę-Mickevičių ir kt. Verčia jį žavėjusio J. Baltrušaičio poeziją. Ruošia spaudai savo paskutinę poezijos knygą „Šventieji akmenys“.

Laiške A. Vaičiulaičiui rašė: „Dabar dėl mano knygos. Ačiū, kad nutarėt išleisti. Bet perkate katę maiše, nes gali netikti ar nepatikti Jūsų leidyklai. „Šventieji akmenys“ yra 1947 metų padaras. Perrasyti ir užmiršti. Prie jų daugiau negrįžau. Dabar turėdamas laiko perrašinėju ir nieko nenoriu taisyti. Tebūnie taip. Visą knygą pasiūsiu pačiam. Pasi-skaityk. <...> Aš jokių pretenzijų neturiu. Kol ji gimdėsi, buvo keista nuotaika ir galvojimas. Dabar kitas kraštas, kitas svėrimas ir kitas reikalas. Net kitas skaitytojas. Juo labiau ar bus skaitytojas? Aš esu tiek paveiktas naujo gyvenimo, kad darosi išvis neįdomu, net bereikalinga. Kai gyvenime reikia kabintis už šiaudo (čia ne Lietuva, gimtinėn nenuvažiuosi), ir nežinau kas ryt bus, visi žygiai praranda prasmę. Pati Amerika – šiurpulingas jaukinys. Ji turi žūti, kaip kiekvienas konglomeratas, arba atgimti ir formuotis į didingą kultūros pastatą. Čia dar tebe-

vyrauja koloritų dvasia – griebti, naudotis, iščiulpti, numesti smalsuoliškai tenkintis, tenkintis. Toks mano galvojimas.“ (1950 kovo 12 d.) P. Jūrkus apipavidalino knygą. Poetas, dėkodamas už visas pastangas, rašė: „Jau gavau pavyzdinę knygą – Šventieji akmenys. Gražiai atrodo. Ar gerai, kad ją atspausdinote? Nežinau. Dabar mano kitos nuotaikos ir kiti vaizdai. O visa tai buvo Vokietijoje. Tada drįsau šūkauti ir savo mintį draskyti – tų laikų aplinka, vargai ir pamokslavimas. Dabar tapęs fabriko darbininku, suglaudžiau sparnus ir tapau minios numeriu. Tai taip pat savotiškas visuomeninis skanėstas. Bet tuo užmirštama, kad yra saulė, yra erdvė, yra gelmės, begalybės ir trupiniai. Mane daugiau traukia pats žiedas, negu jo cheminė sudėtis. Dabar sakoma, kad iš juodosios anglies galima sviestą gaminti. Be abejo tai naudinga elgetų pasauliui. Bet ar tai yra visko tikslas? Ne visi išradimai gražūs! Bet dvasia visuomet pasiliks didinga, skausminga ir žavi“ (1952 02 10).

Per penkiolika gyvenimo metų Amerikoje F. Kirša nepritapo, neįleido šaknų, gyveno kuklų vienišiaus gyvenimą, tačiau kilniaširdiškai rūpinosi vyresniosios kartos rašytojais. Pats neturėdamas pakankamai pinigų, siuntė juos Vincui Krėvei-Mickevičiui į Philadelphia. Artimai bendravo su poetu Mykolu Vaitkumi. Gavęs iš Lietuvos „Naujosios Romuvos“ redaktoriaus Juozo Keliuočio, grįžusio iš lagerio, laišką, imasi jį globoti. Unikalus susirašinėjimą su F. Kirša J. Keliuotis perdavė 1972 metais Maironio muziejui. Praskleidus laiko bėgsmę išsaugotus, pageltusius laiškus, kaip iš mozaikos gabalėlių galima sudėlioti autentišką F. Kiršos paveikslą, atsiveria anuomet jį supusi aplinka, rikiuojami istoriniai įvykiai, nusakomi kūrybiniai polėkiai.

F. Kirša siekė supažindinti draugą su Amerikos gyvenimo aktualijomis: politika, istorija, religija, kultūra. Aprašė literatūrinę situaciją, apžvelgė amerikiečių, anglų, prancūzų literatūrines naujienas. Laiškuose minimi pasaulinio garso žymūs kūrėjai – Robertas Frostas, Tomas J. Eliotas, Faulkneris, Audenas, Emilė Dickinson, Waltas Whitmanas, Bernardas Show, Viljamas Blake’as ir kt. Anuomet, sovietinėje Lietuvoje, šie autoriai buvo tabu. Dauguma jų buvo Nobelio literatūros premijos laureatai. F. Kirša siuntė draugui „ne geras“, bet, anot Senekos, „labai geras knygas“. „Labai ačiū už žinias apie pažįstamus. Darosi šviesiau. O aš išgyvenu nuolatinį skausmą, kad esu išplėštas iš Lietuvos gyvenimo: kas ten vyksta, tik šešėliai sklaidosi. Tikras kraujas savoj žemėj. Užjūrio kraštas laisvas, net per laisvas. Universitetuose yra apie 700 lietuvių studentų. Jų daug išliks, bet daugiau sutaps su geresniu gyvenimu. Yra talentų, šviesių asmenybių. Tik vyraujantis motyvas (tarp literatų) yra jau neminėti lietuviškų sinonimų. Menas menui. Deivzas. Dar liūdniau – daugis trokšta išeiti su anglų kalba. Platesnė erdvė, bet aiškesnis paskendimas. Užjūrio lietuviai retėja. Netekome Vinco Krėvės. To Krėvės – susimąščiusio, naivaus, tikro lietuvių, didelio rašytojo. Liūdna galvoti. Netekome Vaclovo Biržiškos. Prancūzijoje J. Savickio. Pergyvenom.“ (J. Keliuočiui, 1957 m.). Laiškuose F. Kirša atvirai įvardija dviejų ideologijų skirtumus: „Čia mes galime Marksą ir Bibliją studijuoti ir apie tai rašyti. Bet pas jus rodo kitaip: vienalytis galvojimas, vientisas minties purenimas. Pas mus tebesitęsia amžinas įprastas ieškojimas, o pas jus jau skelbiamų tiesų įgyvendinimas. Skirtingi pasauliai. Čia mes antžmogijų neturime. Patys didieji – su žmogiškom silpnybėmis, nes pats žmogus dar nėra suprastas. Visi blaškėmės tarp anemijos ir heroizmo. Minties žmonių likimas – šiaudeliu mariose bangas sukelti, nes pasaulio valdovai, kaip žinai, remiasi kitais „dievaženkliais“ – pinigų ir politika. Parašiau, gal per daug. Parašyk, gal ko norėtai gauti specifinio: vaistų? Būk sveikas ir tvirtas.“ (J. Keliuočiui, 1957 10 02)

Sunkios ligos parbloktas, F. Kirša sunkiai kabinosi į gyvenimą. Lemberto šeima rūpinosi poetu. Vitalis Lembertas perkėlė jį į slaugos namus, kuriuose 1964 metų pavasarį F. Kirša mirė. Palaidotas Hills Forest kapinaitėse, Bostone.

Vienas didžiausių klasikų Jonas Aistis rašė savo vyresniam plunksnos broliui: „Nuo vaikystės, Maestro, iki dabar stebėjau Jūsų gyvenimą ir stebėjaisi: Jūs buvote poetas iš Dievo malonės, ir pasilikote ištikimas savo didžiam pašaukimui iki dabar. Tai yra ne tiktai gražu, bet ir didelis dalykas. Visuomet Jus gerbiąs ir vertinąs. Jūsų Jonas Aistis“ (Iš laiško F. Kiršai, 1963 10 14). □

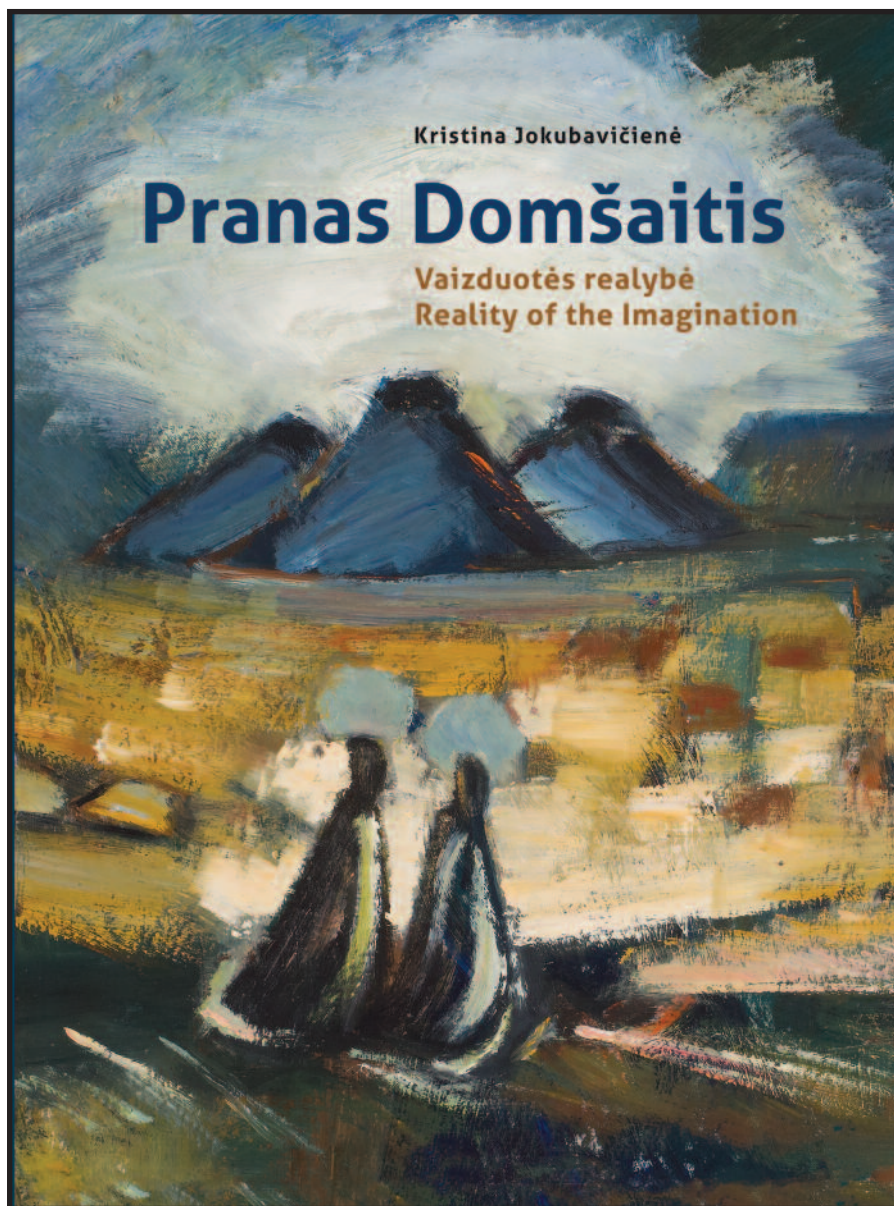
Vilniuje išleista dailininko Prano Domšaičio kūrinių kolekciją pristatanti knyga

Marija Remienė

Lietuvių Fondo garbės komiteto narė

Prieš kelias dienas iš Vilniaus atkeliavo didžiulė, sunki siunta. Atidariusi paketą, radau ypatingai gražią dailininko Prano Domšaičio kūrybą pristatančią knygą „Pranas Domšaitis. Vaizduotės realybė“, kurią parengė Lietuvos dailės muziejaus filialo pajūryje – Prano Domšaičio galerijos Klaipėdoje – vadovė menotyrininkė Kristina Jokubavičienė. Šią Lietuvos dailės muziejaus knygą parėmė Lietuvių Fondas (LF) Čikagoje, finansinę paramą leidiniui suteikė Lietuvos kultūros taryba, Rytų Prūsijos dailės mylėtojų draugija ir Nijolė ir Rimantas Taraškevičiai. Šių metų Vilniaus knygų mugėje pristatytą ir didelio visuomenės dėmesio sulaukusią knygą sudaro beveik 600 puslapių, albuminėje knygos dalyje skelbiami vertingiausių dailininko kūrinių atvaizdai, o kataloginiame skyriuje pristatytos visų LF Lietuvai dovanotos P. Domšaičio kolekcijos kūrinių nuotraukos ir jų aprašai.

Solidžioje, itin kokybiškos spaudos knygoje sutilpo viskas, kas labai svarbu, jog LF dovanota ir jau du dešimtmečius Klaipėdoje saugoma, eksponuojama ir tyrinėjama kolekcija būtų visapusiškai atskleista – tad knyga yra ir mokslinė dailininko gyvenimo ir kūrybos studija, ir kolekcijos albumas, ir mokslinis darbų katalogas, ir pasakojimas apie LF istorinę misiją, išgyjant iš dailininko našlės kolekciją ir ją dovanojant Lietuvai. Jau du dešimtmečius dailininko Prano Domšaičio kūrybinėms studijoms ir jo darbų pristatymui pasišventusi jo galerijos Klaipėdoje vadovė Kristina Jokubavičienė LF padovanotą kolekciją analizavo rengdama ekspedicijas į kitas valstybes, kur P. Domšaitis gyveno ir kūrė, tad ji LF dovanotą kolekciją aptaria dailininko gyvenimo ir kūrybos kontekste. Knygos autorei talkino leidinio redaktorė Liuda Skripkienė, dailininkė Laima Zulonė bei tekstų i

Knygos „Pranas Domšaitis. Vaizduotės realybė“ viršelis

anglų kalbą vertėja Albina Strunga iš Australijos.

Knyga Lietuvoje jau sulaukė puikių vertinimų, o kultūros istorikai, meno žinovai teigia, kad tai pirmas kartas, kai taip visapusiškai ir profesionaliai pristatoma Lietuvai padovanojama kolekcija, nes tokio leidinio nesulaukė net Mykolo Žilinsko dovanotas vertybių rinkinys, kuris saugomas ir

rodomas Kaune, M. K. Čiurlionio nacionaliniame muziejuje. Beje, prieš keletą metų Lietuvos dailės muziejus atskira puikia knyga (studija, albumas, katalogas) pristatė ir kitą, nors daug mažesnės apimties, LF dovaną Lietuvai – dailininko M. Dobužinskio piešinių rinkinį „Senoji Lietuva“. Tad abi Lietuvai padovanotos ir Lietuvos dailės muziejuje saugomos kolekcijos yra tinkamai įvardinusios LF istorinę misiją Tėvynei.

Prasminga prisiminti, kad mes išėivijoje, ypač Amerikoje, sugebėjome parengti ir išleisti ir dabar Lietuvoje labai vertinamas atskirų dailininkų kūrybą pristatančias knygas: dail. Pauliaus Augio, Miko Šileikio, Adomo Galdiko ir Juozo Mieliulio bei kt. monografijas, albumus, katalogus. Knygos buvo didesnio ar mažesnio formato ir ne visi dailės darbai buvo spalvoti. Kaip žinome, kokybiškų meno albumų leidyba yra labai brangi ir nelengvai įgyvendinama, todėl ne iš karto galėjome imtis tokių knygų, ypač iš pradžių, nes šikūrimo metai buvo labai sunkūs. Lietuva okupuota sovietų, nebuvo LF, teko viską kurti ir išleisti savo lėšomis. 50 metų veiklos parodė (ir tai mus džiugino), kad mūsų išėivijos kultūrinis gyvenimas buvo gyvas, kad sugebėjome ruošti naujų knygų ir dailininkų monografijų sutiktuves, dalyvauti meno parodose ir jose lankytojų netrūko. Tai buvo iškilūs dailininkai, kurie mokėsi Nepriklausomoje Lietuvoje, buvo siunčiami meno studijoms į Prancūziją ir kitur, o vėliau emigravo į Ameriką ir kitas šalis. Mes, išėivijos lietuviai, pirkdavome

savų dailininkų meno kūrinius, puošdavome savo rezidencijas ir kartu remdavome dailininkus, kurie sunkiai dirbo ne pagal savo profesijas.

Kaip ilgametė LF tarybos narė turiu paliudyti, kad dailininko Prano Domšaičio dailės kolekcijos darbų išėivijimas LF buvo ilgas, sudėtingas ir sunkus kelias, tačiau būtent jis buvo vienas iš svarbiausių kultūrinių laimėjimų išėivijoje, o kolekcijos dovanojimas ir perdavimas Lietuvai irgi buvo nelengvas ir negreitas. Visiems LF tarybos nariams bei tuometiniams Fondo darbuotojams, tikėjusiems kolekcijos pirkimo idėja, buvo akivaizdu, kad jie daro labai prasmingą darbą, kad Lietuva kada nors bus laisva ir bus galima kolekciją padovanoti Tėvynei kaip didžiulį meno lobį. Kaip žinome, gėris ir blogis juk atpažįstamas pilniausiai ir aiškiausiai ne iš kalbų, o iš darbų. Šis LF darbas, auka, išgyjant Prano Domšaičio meno kolekciją ir ją padovanojant Lietuvai, buvo vienas didžiausių LF sprendimų, kurie liks visam laikui kaip didis Lietuvos kultūros praturtinimas pasaulinio garso meno vertybių rinkiniu.

Apie dailininko Prano Domšaičio kūrinių kolekcijos išėivijimo galiybę LF tarybai pranešė dail. Adolfas Valeška 1980 metais kovo mėn. Nors kai kurie LF tarybos nariai skeptiškai galvojo apie meną, nes LF dar nebuvo toks turtingas, kad pirkėtų meno kūrinius. Ir to dar nedarė. Net spaudoje pasigirdo neigiamų atsiliepimų apie paveikslų pirkimą, nes pirmiausia reikėjo remti lietuviškas mokyklas, spaudą ir jaunimą. Tad dail. Prano Domšaičio kūrinių vertė ir kolekcijos išėivijimo prasmė aptarinėjo ne vienas išėivijos lietuvis. Pagaliau, kad būtų užkirstas kelias visokioms kalboms, šių eilučių autorė prisimena, kaip į LF tarybos posėdį buvo pakviestas „Draugo“ dienraščio kultūrinio priedo redaktorius poetas Kazys Bradūnas pasikalbėti šia tema. LF taryba norėjo sužinoti, ką galvoja kultūros priedo redaktorius ir garsus poetas apie dail. Prano Domšaičio meną. Redaktorius Kazys Bradūnas nedvejodamas pasakė savo nuomonę: mes, lietuviai, kugeliu Lietuvos neišgarsinsime, o tėvynei šlovę pelnysime tik meno darbais. „Draugo“ laikraštis buvo įtakingas išėivijos lietuvių gyvenime, nes kam „Draugas“ pritaria, vadinasi, tą iš esmės reikia remti – organizacijas, mokyklas ir LF.

LF taryboje, išėivijus žinomų lietuvių veikėjų bei amerikiečių žinovų, pritarusių dail. Prano Domšaičio kūrinių išėivijimui, dar turėjo įvykti daug posėdžių ir reikėjo paskelbti daug nutarimų. (Nerašysiu apie meno puoselėjimo komisijos atsiradimą ir jos veiklos pradžią, nes joje nedalyvavau).

Išėivijus pirmuosius dail. Prano Domšaičio meno kūrinius, Lietuvių fondas suruošė jų parodas 1982 m., 1985 m. ir 1987 m. Kaip LF valdybos pirmininkė atidariau didžiausiąją kūrinių parodą 1987 m. ir Fondo vardu dėkojau visiems, kurie įvertino P. Domšaičio kūrybą kaip išskirtinį meno vertybių rinkinį ir kviečiau džiaugtis ir didžiulotis šia kolekcija.

Nukelta į 5 psl.

Dr. Gediminas Balukas

AUGA TALENTINGI PATRIOTAI

Petras Mendeika

Dar Vincas Kudirka Lietuvą lygino su tiltu, kuris turėjo atlaikyti ne tik arklių kanopas, visų okupantų bei vietinių kolaborantų prisigrobto turto vežimų dardėjimą, bet ir jų norą „atversti“ tiltą į pravoslavybę... Daug valdžių XX a. Lietuvoje buvo, vienus okupantus keitė kiti, tačiau daugiausia nukentėjo Pietryčių Lietuva, Vilnios kraštas, kuris net Lietuvai iškovojo Nepriklausomybę buvo okupuotas.

Anuomet, kai Lietuva buvo šviečiama, statė mokyklas, čia, Vilniuje, lietuviškos mokyklos buvo uždarinėjamos, o gyventojai lenkinami, net jų pavardes sulenkinant. O po to užplūdo sovietinis amaras, nuo jaunumės graužęs liaunus laisvės stiebelius. Atlaikėme. Tačiau ne be pasekmių.

Nukelta į 8 psl.

Konkurso nugalėtojai, prizinininkai ir organizatoriai Seimo rūmuose po laureatų parodos atidarymo

1987 m. buvo įsteigtas Lietuvių Dailės muziejus, kurio tarybos pirmininku buvo išrinktas dr. Gediminas Balukas – svarbiausias kolekcijos išsigijimo šalininkas ir skatintojas. 1990 metais, Lietuvai tapus nepriklausoma, LF per Lietuvių dailiojo meno institutą išsiuntė 181 Prano Domšaičio paveikslą į Lietuvą, į Lietuvos dailės muziejų. Pamatęs Prano Domšaičio paveikslus, Dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys įvertino juos kaip tarptautinio lygio dailės kūrybą, labai reikalingą Lietuvai, nes Lietuva šio pasaulinio garso tapytojo darbų neturi. Vėliau buvo išsiusta į Lietuvą kita kolekcijos dalis.

Dar kartą noriu pabrėžti, kad niekas iš LF tarybos narių taip nesirūpino Prano Domšaičio kūriniais, kaip dr. Gediminas Balukas. Jis kartu su dr. Jonu Račkausku keliavo po Vakarų Vokietiją ir muziejuose ieškojo dail. P. Domšaičio paveikslų. Nacių laikais daug ekspresionistų dailininkų kūrinių buvo sunaikinta, tarp jų ir P. Domšaičio dailės kūriniai.

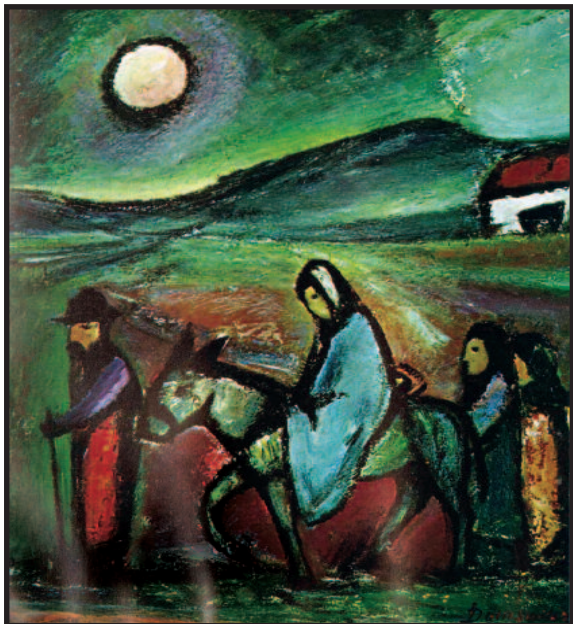
Dr. Gediminas Balukas iki mirties palaikė ryšius su Berlyno Valstybine galerija ir nuolat bendravo su Lietuvos Dailės muziejumi, dažnai lankėsi Lietuvoje. Būtent jis priėmė R. Budrio kvietimą Klaipėdoje, dailininko gimtajame krašte, sukurti specialią Prano Domšaičio galeriją, kuri bus pavadinta dailininko vardu ir kurioje LF padovanota 528 kūrinių kolekcija saugoma, rodoma, tyrinėjama.

Dr. Gediminas Balukas kiekviename LF tarybos posėdyje pranešdavo apie Domšaičio kūrinių būklę ir apie ruošiamą galeriją. Jam rūpėjo, kad kolekcija nebūtų išsklaidyta ir paveikslai nebūtų parduodami. Ne kartą jis yra prisipažinęs, jog „esu laimingas, kad atradau Praną Domšaitį“. Ligoms slėgiant ir jėgoms silpnėjant, dr. G. Balukas gyveno vienas, prislėgtas ir apleistas. Šių eilučių autorei tekdavo sutikti jį pas pažįstamus, draugus, visada pasidailindavome gražiais LF klestėjimo ir augimo metų prisiminimais. Dr. Gediminas Balukas buvo gerai žinomas gydytojas tarp Čikagos lietuvių. Jis buvo vienas iš LF steigėjų, nuo pirmos dienos renkamas į jo tarybą. Aktyviai dalyvavo lietuviškoje visuomeninėje veikloje, buvo dosnus aukotojas ir lietuviškų reikalų rėmėjas, 1971 buvo JAV ir Kanados lietuvių IV Dainų šventės rengimo komiteto pirmininkas, o nuo 1986 m. – Lietuvių Dailės muziejaus Lemonte, IL. Tarybos pirmininkas.

Dr. Gediminas Balukas gimė 1922 m. gegužės 22 d. Alytuje, o mirė Čikagoje visų apleistas ir pamirštas, eidamas 86-tuosius metus, 2008 metais balandžio 1 d. Deja, jo didžiausio kultūrinio darbo – P. Domšaičio kolekcijos išsigijimo ir dovanojimo Lietuvai, Klaipėdoje sukuriant dailininko galeriją – deramo įvertinimo jis nesulaukė, kaip ir šiemet išleistos K. Jokubavičienės knygos „Pranas Domšaitis“ pristatymo. Tad šia knyga, kuri jį pagerbia, dr. Gediminas

Balukas džiaugiasi jau būdamas amžinuosiuose Viešpaties soduose.

Nuo antikos sakoma, jog žmogaus gyvenimas laikinas, o menas – amžinas. Naujoji knyga apie Praną Domšaitį ir jo kūrybos kolekciją, kurią išveivija padovanojo Lietuvai, įkvepia tikėti, kad pasaulinio garso dailininko kūryba amžinai bus saugoma ir garsinama Lietuvoje. Tiems, kuriems P. Domšaičio menas dar nėra žinomas, pacituosiu kelių dailininko amžininkų – profesionalių meno žinovų ypač prasmingus teiginius: „Jo peizažus ir scenas apšviečia nežemiškas šviesos spindulys – jie patys spinduliuodami suteikia vidinio spindesio mistinę nuojautą. Šių paveikslų figūros supaprastintos iki archetipų, užsislendusios, kaip iš bėlaikio fantazijos pasaulio. Šių paveikslų su niekuo neįmanoma palyginti, tai modernios ikonos, kviečiančios meditacijai.“ (Eberhard Freitag, 1970 metai, Vokietija). „Prano Domšaičio paveikslai mane nukelia į kitą pasaulį. Jie turi kažkokią beribę dimensiją. Už tų namų, gyvulių, žmonių, kalnų ir debesų yra kažkas daugiau. Ir visur tiek daug begalinio ilgesio“ (Kathe Kollwitz, žymi grafikė, skulptorė, Prūsijos meno akademijos narė, 1919 metai, Berlynas). „Iš jo rankų gimė milžiniško įtaigumo gaivalingo žmogiškojo jausmo kūriniai. Savo drąsiu, sodrių spalvų braižu Domšaitis išreiškė žmogaus egzistencijos pagrindus“ (Tom Klobe, Havajų universiteto dailės galerijos direktorius, 1980 metai).

Triptikas – dail. Pranas Domšaitis

Arnas Ališauskas

RENTGENO NUOTRAUKŲ ALBUMAS

Dvi impresijos

I

Kovo mėnuo
Žvaigždės kaip nebylės dukros
Lyžteli nuo
Rankos parudusį cukrų
Užgeri ir
Vandeniui stiklą skalauji
Na pasigirk
Kaip čia laiminga kaip nauja
Žydų kapai
Vėjuos įstrigus sekundė
Tuo ir tapai
Kuo ir skandino ir skundė
Šiaip tik rytais
Pastebi rankos nutirpo
Pirmąkart kai
Posparnius žiemai apkirpo
Mirę namai
Blunkanti spalio eilutė
Bet gyvenai
Taip kaip gyvenama būti
Dėsniais dievų
Grįžti į gimtąjį krantą
Pilku laivu
Paliktu andai olandų

II

Vėjuotą dieną viskas paprastyn
Žiūrėk ruduo tačiau kiek daug gyvybės
Šuva ir šunys šitie ir kiti
Gimtoji žemė kiaulės ir kiaulidės
Iš metų laiko liks gelsva kreida
Moliusko kiautas vazonėlis žemei
Supilti ne nuo dievo juk skriauda
Kad šulinį o išvietėje semia
Pavasaris purvu ir jaunatim
Seniai nelijo dar seniau nepustė
Tik zodiakas slinkosi artyn
Tik žuvis kaip kasmet pradėjo dusti
Tik išgenėjo smilkstančias šakas
Žmogus iš seno gudobelės krūmo
Ir trūko mano kauluose kažkas
Iš seno fotografijų gelsvumo

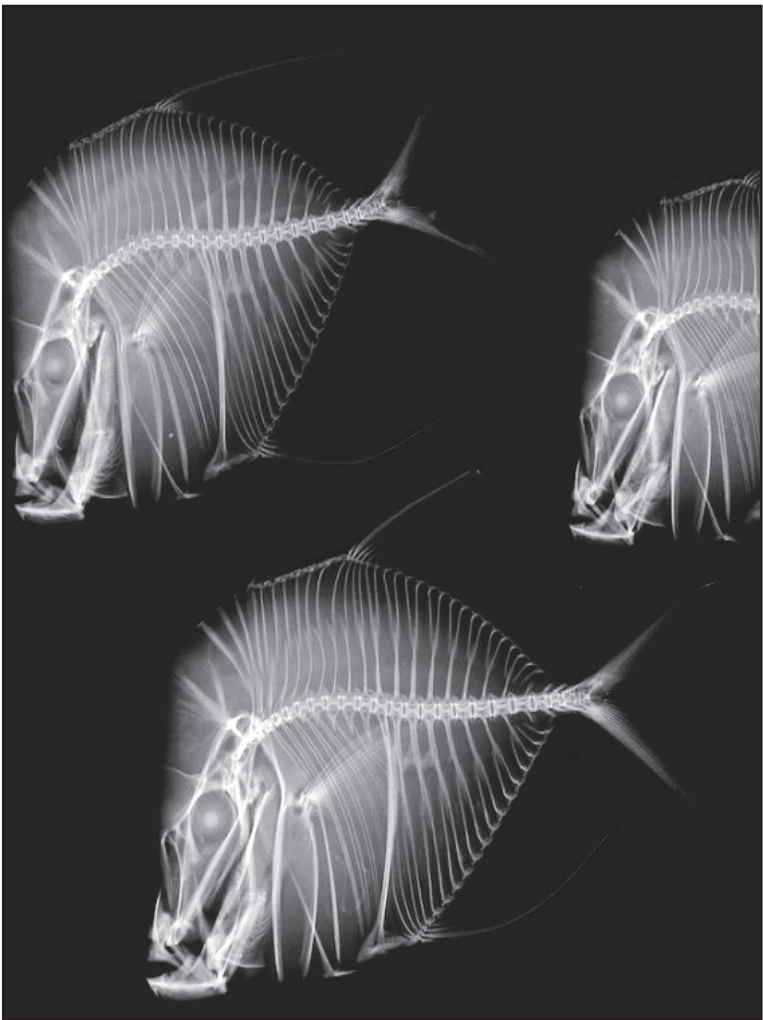
Įsiklausymai

Kiek ištarsi tiek tavo – matuokis žemes nebyly
Nes Žvėrynas ištrūkęs iš luoto jau lipa į kalvą
Jau šypsaus ir seilėjuos per miegą senam avily
Nusispyręs batus su Stankevičiaus „randu“ po galva
Tai senų fotografijų pilkas geltonis kurį
Netikėtai išvysdavai veidrodžiuos moly paminkluos
Ar sugrįžtančių paukščių voroj kurią andai neri
Kaip meistrai be vinies kad sunerdavo trobas ar inkilus
Kiek ištarsi tiek tavo – tiek mano? – tiek mūsų visų
Ir pelėsiais apėjusi duona pakvimpa minkštėja
Nesukramtęs skubėdamas springdamas rėkčiau: esu
Nes žinau kad esu ir kad žemėj dangaus padaugėjo
Kiek ištarsi tiek tavo o tu jau sakei per vėlai
Bet šventieji sukluso kaltai susižvalgė nuščiuvo
Kai sužiuro į žmogų spalvoti vitražų stiklai
Kai su šimtas pirmuoju eilėraščiu pienas nudžiūvo

Ir driežai prijaukinti metus man naujai atkukuoja
Sugrįžtu kur kadaise sustingau per Šventąją Oną
Kur poruojasi žuvis žiūrėk: penkios aukšlės ir kuoja
Tamsios nugaros – šviesūs pilvai tamsiai mėlyna –
šviesiai geltona

Iš rožinių prisiminimų

Dabar jau ramu įvardint kur mūsų mintys klydo
Niekas nepavaldu dėsniams Merfio nei Froido
No rankos judesiu sapnui Strindbergo erdvei
Euklido

Žuvis rentgeno nuotraukoje.

delfi.lt

Atsiminimų albumui blizgesiui polaroido
Sniegą delnai atšildys uogas paukščiai sules
Vienas dangus tačiau tik iki sankryžos sninga
Ir tik sekmadienio vakarą benešant lauk šiukšles
Viskas nusidažys saldžiu rausvumu flamingo
Raudonu su trupučiu balto kūdikio rausvumu
Saldainiais tokiais atsimeni vasarom iš anapus
Veidrodžio būtojo laiko šunkelio iš namų
Iš nevilties iš proto vilkint senais chalatais
Nes kartais gerai gailėtis lyg teatre paverkt
Sako kartais gerai kraujagyslės išsivalo
Grįžus iš parduotuvės išplauti grindis užmerkt
Skalbinius pabarstyt smėlio prie durų šąla
Vakaras vertas novelės dviese kai tylima kai
Šaltas ir tuščias ir gruodinas į Vilnių pro Širvintas kelias
Kai vėl priartėja kadaise nutolę liūdni laiškai
Botanikos vadovėlis „Živago“ plonais viršeliais
Eina žmogus ir kalba pats su savim tegu
Tegu vidur miesto atsiveria ir apsisninga laukas
Kai penktą ryto nuo lovos pakyla spiečius žiogų

Pagalvės

Neva labai nemėgo lenkų –
O ir ne tik jis.
Daug kas aplink ne tiek nemėgo, kiek maivėsi,
Laisvai kalbėjo lenkiškai, bet vis tiek
Sakydavo šūdlenkis.
Tai va – numirė,
O kai numirė, susapnavau –
Ateina, toks susinepatoginęs, susibiednijęs,
– O man baisu – žinau, kad jis miręs – ir šitaip.
Klausiu – kas blogai,
Gal mišias užpirkt, ar šiaip kas nutiko?
Niekuo, sako, tu man nepadėsi, –
Bet prie mano kapo yra kitas toks senas kapas.
Žinau – sakau, neprižiūrimas šimtą metų,
Su kažkokiu baisiu krūmu prie antkapio, –
Kai lapai pradeda byrėti, tai neduok tu Dieve,
Ir, kas baisiausia, prieš Visus šventus,

O jis ir sako: baisiausia –
Būt pašarvotam ant kietos pagalvės.
O tą kapą tai tu aptvarkyk,
Ten dvi seserys, lenkės,
Nuo kažko jos ten bėgo į Vilnių, į Lietuvą,
Bajoraitės, bet iš nusigyvenusių,
Bet geros širdies – atvažiavusios
Pirmiausiai visų kažkodėl atsiprašė
Lyg žinodamos ateitį.
Pasakoja, o man jau nervai nelaiko –
Na ir kas, kas toliau?
O toliau – paprasta istorija:
Apsitvarkė namus, įsikūrė, pirko turguje dvi pagalves.
Miegojo giliai – jaunos buvo,
O pagalves abi taigi buvo
Apkrėstos džiova –
Tai jos greitai ir mirė.
Kai istoriją jų sužinojau,
Buvo taip gėda, kad lenkų nemėgau –
Kiti kaip kiti, o šitų tai man gaila.
Būk geras – dar kartą kartoja –
Kapą tu jų aptvarkyk,
Tą, kur medis su lapais
Ir nuotraukos, jau be veidų.
Žinau gi, žinau aš tą antkapį atmintinai.
Ir tas nuotraukas puikiai žinau –
Ne tokias, kaip šiandien – kai matės veidai.
Net ir vardą vienos prisimenu –
Stefanija, kaip mano močiutė.
Kitos – neatsimenu.

Lapai

Niekada nemaniau kad su rudenio lapais tiek vargo
Lyg iš knygų rudens kvintesencija – degančios spalvos
Kai kurie – dar ir kvepia
Bet vos tiktai pradedi grėbti
Ypač jeigu diena apsiniaukus žvarbi ir vėjuota
Neduok Dieve: vos šuoras ir viską darysi iš naujo
Buvo tokia krūva sugrėbta – nors filmuok nors padek tą
vangogišką grožį
Išpustyta per vieną akimirką – lapdėmės vienos
Iki patvorio dega nuo patvorio – dėmės ir nervas
Vienas nervas

O daktaras sakė – padės, nuramins, užsimiršiu
Sakė, pervargau, sakė, geriausia terapija sielai –
Išvažiuot, atsiskirti, padeginti širdgėlos lapų
Sakė, senio Sizifo kompleksas man sielą pagrauzė –
Mat nemoku pabaigti darbų – niekada nemokėjau
Vos tik įsivažiuoju, išsigąstu kažko ir paleidžiu
Tarsi akmenį ristik nuo kalno gyvenimą savo
Jis teisus – praeity jau ne kartą paleidau
Daugybę darbų, tėvą motiną, santuoką moterį vaiką
Gražų prasmingą gyvenimą, taurią kūrybą
Šitiek kartų į kalną ritau ir paleidau nuo kalno
Ir dabar man atrodo – dar žingsnis ar du, ir užlipsiu
Ir bus galima sieloj iškelt pabaigtuvių vainiką
Betgi akys aptemsta, ir prakaitas, rankos nusvyra
Ir abudu dardėdami ritamės rudenio žemėn
Bet akmuo tai – tiek vienas – atspėkit, kuris pagal šaltį

O paskui – vėlei Dievui lendu į akis kaip koks durnas
Šimtas pirmąjį kartą iš naujo prisiekdamas kryžium
Kad dabar – tai tikrai padarysiu tikrai ligi galo
Tik manim patikėk tiktai akmenį duok man dar vieną
O jisai: kur tau akmenį – nei tu pakelsi grįžk grėbt savo
lapų
– Tai kad pusto labai šitaip pusto vis pusto ir pusto

Dar prisiminiau rusą kaimyną – paklaustas kaip gyvas
Jis sakydavo „pusto v mojej grudnoj kletke tak pusto...“
Man taip pat – viskas taip ir be jokio vertimo:
Pusto mano krūtinės narve – pusto pusto ir pusto

„Sofija” – išmintinga knyga apie išskirtinę moterį Sofiją Kymantaitę-Čiurlionienę

Algis Vaškevičius

Taip jau sutapo, kad šiemet kovo 13-ąją sukako 130 metų nuo rašytojos, visuomenės veikėjos, dramaturgės ir vertėjos, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio žmonos Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės (1886-1958) gimimo, o artėjant šiai sukakčiai pasirodė lietuvių literatūros tyrinėtojos, profesorės bei Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatės Viktorijos Daujotytės knyga „Sofija”. Profesorė, pristatydama ką tik pasirodžiusią knygą Vilniaus knygų mugėje, o balandžio 6-ąją – ir Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune, sakė, kad tas sutapimas atsitiktinis, ji nesistengusi parašyti knygos specialiai šiai sukakčiai, bet taip jau išėjo.

Kaune į ištis ypatingoje erdvėje vykusį knygos pristatymą susirinko tiek daug žmonių, kad dalis jų kantriai stovėjo pasieniuiose, kiti sėdėjo ant laiptų. „Sofijos” pristatyme be pačios knygos autorės dar dalyvavo šios knygos redaktorė Erika Malažinskaitė, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto leidybos centro vadovas Gytis Vaškėlis bei S. Kymantaitės-Čiurlionienės anūkė kaunietė Dalia Palukaitienė.

„Sunku rasti Lietuvos Respublikos kūrimui, atkurtos valstybės pradžia daugiau nusipelnusią moterį nei buvo Sofija. Žinant, kiek darbų ji sugebėjo nuveikti, kiek įvairių sričių sugebėjo apimti, negali nesistebėti. Rašytoja, dramaturgė, poetė, visuomenės veikėja, vertėja, kariuomenės globėja, skaučių vadė, moterų sambūrių dalyvė, kalbos puoselėtoja – tai vis ji. Naujoji profesorės V. Daujotytės knyga nėra standartinė biografija – knyga turi įdomią koncentrinę struktūrą, o herojės biografija pateikiama tik trečiajame knygos ketvirtyje”, – sakė G. Vaškėlis, pasidžiaugęs, kad neseniai išleista ir S. Kymantaitės-Čiurlionienės publicistikos rinktinė „Tautos auklėjimo mintys”.

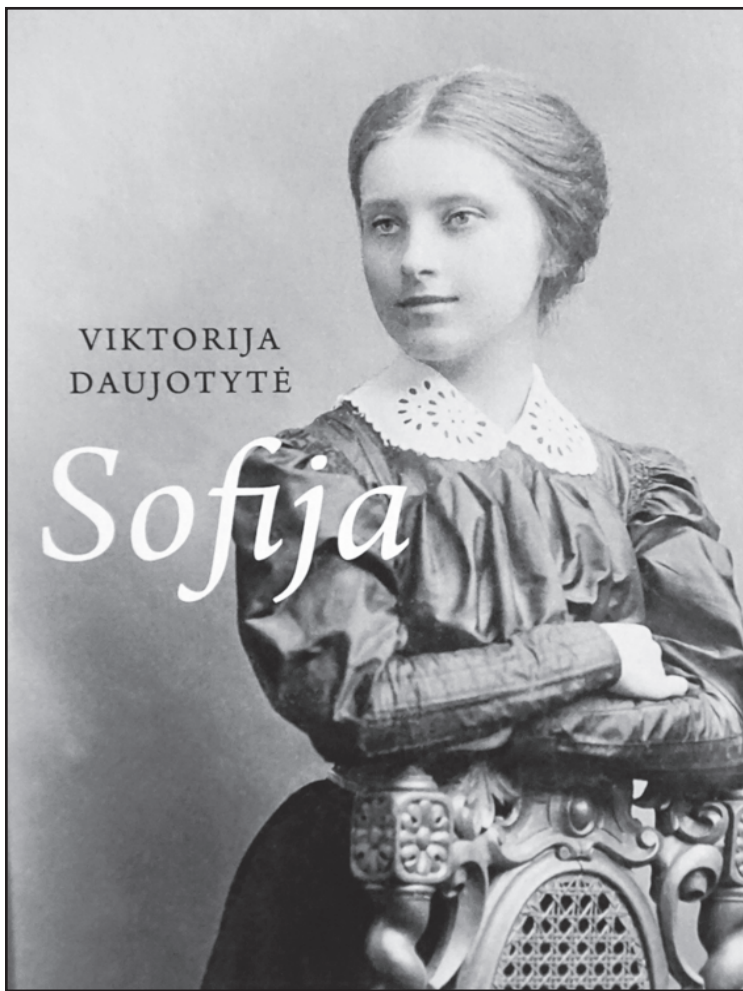
V. Daujotytė pradėjo kalbą nuo to, kad Sofijos jauni tėvai jai išrinko ištis ypatingą vardą, reiškiantį „išmintingoji”, ir šis žodis tarsi savaime tapo ir knygos pavadinimu – kitų variantų net nebūta. „Ji turėjo išminties galią, neatskiriamą nuo jausmų galios, nuo prigimtinės galios mylėti, atsiliepti į kito jausmą”, – sakė knygos autorė.

Pasak jos, Sofija lyg pati pasirinko šį vardą, ir tai lemties ženklas, kai knygos herojė lyg ir pati būtų sutikusi, kad knyga taip vadintųsi – trumpai, glaustai, tiesmukiškai. Rašydama „Sofiją” autorė galvojusi, kad bus toks pavasaris, koks dabar yra, žydės krokai ir vyks toks susitikimas.

„Ar tai knyga apie Sofiją? – klausė autorė. – Taip yra, neišvengsime žodžio „apie”, bet rašant man rūpėjo, kad kuo mažiau būtų to „apie” ir kuo daugiau – pačios Sofijos. Rūpėjo, kad būtų pajauta ta ypatingoji jos išmintis, gilumas, kad ji pati būtų šioje knygoje. Todėl gal čia maža biografijos, o daugiau bandymų pasigilinti į slaptuosius jos sielos klotus. Esu parašiusi daug knygų, ir tai antras atvejis po knygos apie Jurgį Baltrušaitį, kai vidinė paslaptingoji gyvenimo gilybė tarsi diktuoja tai, ką turėtų parašyti”.

Ji kalbėjo apie Sofijos pastangas ieškoti kažko gilesnio, aukštesnio, kartais nesuprantamo ir mistiško – ši linija pastebima visoje S. Kymantaitės-Čiurlionienės kūryboje. Prieš renginį profesorė dar kartą apžiūrėjusi M. K. Čiurlionio paveikslus muziejuje ir dar kartą įsitikinusi, kad tuose paveiksluose taip pat daug nepaaiškinamų dalykų, mistikos ir tai tarsi abiejų kūrėjų atpažinimo taškas, kai mūsų gyvenimui kaip tuose Vydūno „Probočių šešėliuose” suteikiama gilesnė dimensija.

Ir šios knygos pabaiga, anot autorės, taip pat tarsi pačios Sofijos duota. „Paslaptingas, aukštesnis švytėjimas sklinda iš Čiurlionių šeimos išsaugotų jų abiejų vestuvinių žiedų, kurie specialiai buvo sukurti ir pagaminti, susitarus dėl įrašų vidinėje pusėje – abu juos nešiojo trumpai, o po M. K. Čiurlionio mirties Sofija visą gyvenimą nešiojo abu žiedus kartu ir tai irgi simbolis”.

Viktorija Daujotytė. Sofija. – Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2016

S. Kymantaitė-Čiurlionienė buvo ištis išmintinga moteris, kuri nepasidavė XX amžiaus represijoms. Antrojo pasaulinio karo, nacių okupacijos laikotarpiu ji padėjo žydų tautybės žmonėms, suteikdama jiems pastogę, pokariu rėmė nukentėjusius nuo sovietinės priespaudos, siuntė laiškus ir siuntinius tremtiniais į Sibirą. O likimas taip lėmė, kad su M. K. Čiurlioniu gyveno trumpai – jie susituokė 1909-aisiais, kūrėjas mirė 1911 metais, ir Sofijos dar laukė 47-eri metai našlystės.

Pirmieji kritikai pastebėjo, kad knyga taip pat išryškina ir Sofijos asmenybės dvilypumą – ji išsilavinusi, drąsi kovotoja, dirbusi Lietuvos kariuomenės politinėse struktūrose, ji rūpinosi karių pilietiškumu ir morale, aktyviai užsiėmė skautų veikla, bet kartu savyje talpino ir vidinį moteriškumą, stiprias dvasines aspiracijas, buvo mylinti mama ir jausminga kūrėja.

Knygoje aptariamas ir kūrybinis Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės palikimas – net 8 tomai raš-

tų, apimančių daug eilėraščių, dramų, tautosakinių poemų, apsakymų. Čia nagrinėjamos ir ištraukos iš laišku, kur atsispindi jausmingoji jos pusė. Leidinys gausiai iliustruotas – tai nuotraukos iš jos dukros Danutės Čiurlionytės asmeninio archyvo, kuri išsaugojo šios dukra ir Sofijos anūkė D. Palukaitienė.

„Nuotraukos leidinyje pateiktos nuosekliai, nuo jos gimimo iki paskutinių dienų. Iš tiesų šeima yra išsaugojusi didelį nuotraukų archyvą, ir į šią knygą sutilpo gal ketvirtoji to archyvo dalis. Kai su profesore rengėme knygą, ieškojome tinkamų nuotraukų, man atrodė, tarsi su savo močiute gyvenu dar kartą. Man buvo ir yra labai artima XX amžiaus pradžia, o sovietmečiu močiutė man buvo dvasinė atrama. Kai skačiau knygą, viskas taipėjo per širdį...” – gaudinosi leidinio pristatyme D. Palukaitienė.

V. Daujotytė sakė, kad rašyti šią knygą geranoriškos ir reiklios anūkės stebimai buvo papildomas išbandymas, o kaip jis pavyko, gali spręsti skaitytojai. Ji dėkojo D. Palukaitienei už patikėjimą.

Kompozitorius Giedrius Kuprevičius, operos „Čiurlionis” autorius, perskaitęs naująją V. Daujotytės monografiją, rašė: „V. Daujotytės knyga skiriasi nuo panašius tikslus kėlusią publikacijų kilnia tolerancija ir giliu humanizmu. Nėra lengva aiškinti ar pa-

aiškinti sudėtingų asmenybių likimus ir poelgius, dar labiau – kūrybą (...) Monografija „Sofija” yra traktatas apie Moters išmintį, toleranciją, nebylų skausmą, lietuviybę ir pasiaukojimą. Knyga – tarsi dviveiksmė drama, laikanti mus savo siužete iki pat pabaigos (...).

Tobulai valdydama lietuvišką žodį, sakinio formą ir pastraipos dinamiką V. Daujotytė yra ir vieno žodžio prasmės stiprinimo sinonimais meistrė, virtuoziškai vedanti mus supoetintos mokslinės minties alėjomis. Knygą skaityti lengva ir galima ją įveikti vienu šuoliu. Tačiau ir sunku – joje daug pastebėjimų, verčiančių stabtelėti, suklusti. (...) Juntate, kaip gera suvokti daugiau, nei skaitant įprastai. Greitai, jei jau taip labai reikia, skaitytini tik dienraščiai”.

Pasak kompozitoriaus, „Sofija” kviečia ramiam, rimtam ir nesibaigiančiam disputui apie Kūrybą, Meilę, Pasiaukojimą ir Paslaptį, kuri, ačiū Dievui, šioje išmintingoje knygoje lieka neatskleista”. Belieka tik pritarti šioms žodžiams. □

M. K. Čiurlionio ir jo žmonos Sofijos vestuviniai žiedai.

Algio Vaškevičiaus nuotraukos

Auga talentingi patriotai

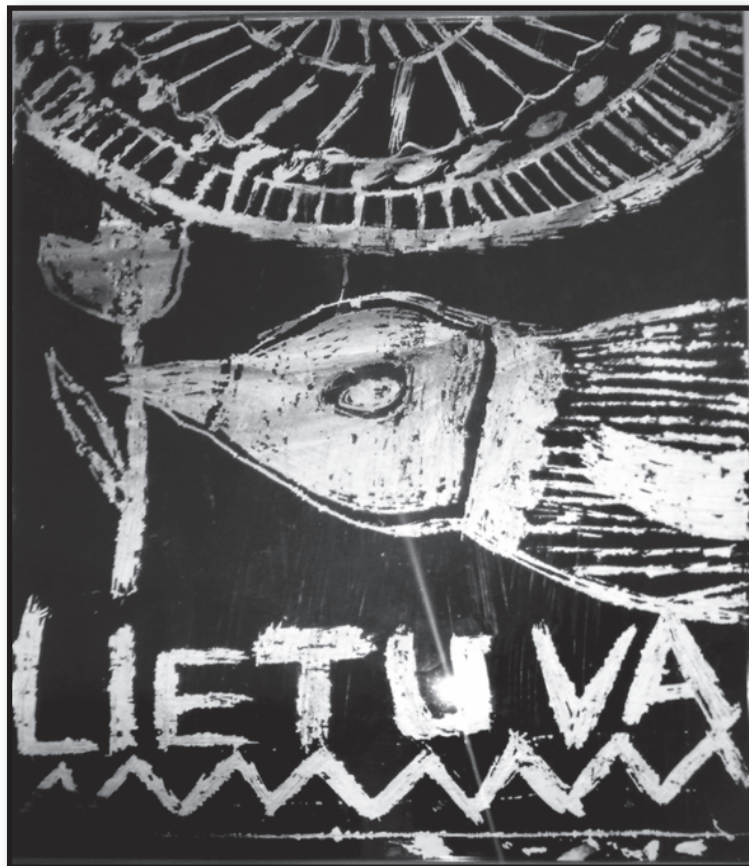
Atkelta iš 5 psl.

Todėl itin graži ir tęstina Lietuvos laisvės fondo ir TS-LKD Tautininkų frakcijos inicijuota akcija Vilnios vaikams - piešinių ir rašinių konkursas "Kodėl aš myliu Lietuvą". Konkursas, sulaukęs didelio dalyvių skaičiaus, šimtų darbų ir privertęs vertinimo komisijas, kurios pirmininkais sutiko tapti žinomas dailininkas Vilmantas Adamonis ir rašytoja Renata Šerelytė, rimtai padirbėti.

Jaunesniųjų klasių moksleiviai piešė, o vyresnieji rašė rašinius minėta tema. Konkursui skirti piešiniai buvo atlikti įvairia technika, o rašiniuose išradimai blykstelėjo mokinių vaizduotė. Konkursas ne tik sukėlė patriotiškumo ir tautiškumo bangą Vilnios krašto mokyklose, bet ir buvo vainikuotas talentingiausiųjų jo dalyvių darbų paroda Lietuvos Respublikos Seime.

Kad būtumėte matę, kokių pasididžiavimų spindėjo šio konkurso nugalėtojų ir laureatų akys, atidarant parodą ir džiaugiantis iškovotais vertingais prizais bei diplomais. Norėtume nuoširdžiai padėkoti Vilnios krašto mokytojams, ugdančioms talentingų jaunųjų Lietuvos patriotų kartą ir, be abejo, konkurso organizatoriams bei rėmėjams.

Andrius Usaitis, 12 m., I vieta. Lietuva – mano gimtinė, gratažas, 2016. Širvintų rajono Musninkų Alfonso Petručio gimnazija. Mokytoja – Valentina Brazaitienė

Kultūros kronika

Balandžio 14 d. Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės namuose pristatytas keliaujančios šiuolaikinės lietuvių tapybos ir fotografijos parodos „Zakhor. Prisimink. Žydiškojo Vilniaus įvaizdžių topografija“ katalogas. Šioje parodoje prisimenamas Vilnius kaip vienas didžiausių Rytų Europos žydų religinių ir kultūrinių centrų. Multikultūrinis miestas, simboliškai vadintas Šiaurės Jaruzale, turėjęs savo „100 sinagogų miesto“ mitą bei realybes. Miestas, kuriame gyveno ir kūrė žymūs žydų tautybės mokslininkai, filosofai, rabinai, intelektualai, leidėjai ir menininkai.

Balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos ambasadoje Berlyne vyko vakaras, skirtas Johannesas Bobrowskio kūrybai ir jo sąsajoms su Lietuva bei jos kultūra. Literatūriniame salone „Lietuva ir poetas Johannesas Bobrowskis“ lietuvių rašytojas ir literatūros kritikas Laurynas Katkus diskutavo su Johannesas Bobrowskio bendrijos pirmininku prof. Klausu Volkeriu apie J. Bobrowskio eiles ir Lietuvos pėdsakus jo poezijoje. 2017-aisiais, ruošiantis minėti poeto 100 metų gimimo sukaktį, Vokietijoje vyks nemažai renginių, skirtų šiam vienam iškiliausių praejusio amžiaus antrosios pusės Vokietijos poetų, kurio gimtinė – Mažoji Lietuva.

Paskutinį kovo mėnesio savaitgalį Tarptautiniame Birštono džiazo festivalyje nuo pietų iki paryčių liejosi džiazas. Festivalyje lankėsi Vokietijoje gerai žinomų džiaz festivalių, džiaz muzikos agentūrų, klubų vadovai bei džiazui skirtų leidinių žurnalistai. Visus koncertus išklausę vokiečių delegacijos nariai prisipažino nelaukę, jog nedidelėje šalyje galės išgirsti tiek daug ir tokio gero džiaz, susitikti su tokiais puikiais džiaz klausytojais. Lietuva nustebino svečius savo bigbendų profesionalumu, gabiais jaunais vokalistais ir profesionalia programa. Ovacijų sulaukė Kęstučio Vaiginio kvartetas, į kurį jis pakvietė žinomus amerikiečių muzikus.

„Dirigentas su teptuku“ – taip vadinasi Bolonijoje atidaroma retrospektyvinė dailininko Kęstučio Kasparavičiaus paroda, kuri yra vienas ryškiausių šiuometinio Lietuvos prisistatymo tarptautinėje Bolonijos vaikų knygų mugėje akcentų. Dailininkas, geriausiai atpažįstamas iš skaidrių ir kruopščių akvarele spalvintų piešinių, sukūrė iliustracijas daugiau nei 55 knygoms, išleistoms Lietuvos ir pasaulio leidyklų, parašė ir iliustravo 15 knygų. Jo knygos išleistos 26 užsienio kalbomis. Lietuvos nacionaliniame stende pristatoma apie 60 gražiausių pastarųjų metų iliustruotų knygų vaikams. Mugės lankytojai galės ne tik apžiūrėti parodą, bet ir išsamiai susipažinti su Lietuvos knygų vaikams panorama specialiai išleista me kataloge anglų kalba, apimančiame laikotarpį nuo 2011 metų.